

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Psychologii,
Katedra Psychoprofilaktyki Społecznej
Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin
tel. +48 81 445 3441, e-mail: chwaszcz@kul.pl

RAPORT Z BADAŃ

PODMIOTOWE I ŚRODOWISKOWE CZYNNIKI RYZYKA ROZWOJU SIECIOCHOLIZMU U MŁODZIEŻY

Joanna Chwaszcz
Iwona Niewiadomska
Stanisław Fel
Agnieszka Palacz-Chrisidis
Michał Wiechetek
Rafał Bartczuk

SPIS TREŚCI

I. METODOLOGIA BADANIA

1. Problem badawczy
2. Metody badań
 - a. Metryczka
 - b. Skala Strategicznego Podejścia do Radzenia Sobie (SACS) S. E. Hobfoll
 - c. Interpersonalne Skale Przymiotnikowe IAS-R J. Wiggins
 - d. Ankieta aktywności internetowej
 - e. Test Problematycznego Używania Internetu (TPUI22) R. Poprawa
 - f. Kwestionariusz Wsparcia Społecznego (KWS) I. Niewiadomska
3. Zastosowane statystyki

II. CHARAKTERYSTYKA BADANEJ GRUPY

III. WYNIKI BADAŃ

1. Korzystanie przez młodzież z Internetu
2. Relacje rówieśnicze młodzieży
3. Doświadczane wsparcie społeczne
4. Radzenie ze stresem
5. Związki pomiędzy ujętymi w projekcie badawczym zmiennymi – weryfikacja postawionych hipotez badawczych
 - 5.1. Związki pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a rodzaje relacji interpersonalnych.
 - 5.2. Związki pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a kategoriami i źródłami odczuwanego wsparcia społecznego.
 - 5.3. Związki pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a strategiami zaradczymi stosowanymi przez młodzież.
 - 5.4. Związki pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a używaniem przez młodzież środków psychoaktywnych.
 - 5.5. Związki pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a zmiennymi socjodemograficznymi.

IV. WNIOSKI I REKOMENDACJ

I. METODOLOGIA BADANIA

1. Problem badawczy

Celem ogólnym projektu było pogłębienie wiedzy w zakresie psychospołecznych uwarunkowań siecioholizmu u młodzieży.

Cele szczegółowe:

Poznanie podmiotowych czynników ryzyka siecioholizmu u młodzieży.

Poznanie społecznych (środowiskowych) czynników ryzyka siecioholizmu u młodzieży.

Problem

Jakie czynniki podmiotowe i środowiskowe wzmacniają rozwój uzależnienia od sieci u młodzieży w wieku 16-19 lat?

Poznanie czynników ryzyka nadmiernego zaangażowania w siecioholizm młodzieży:

- stanowi ważny wkład w rozwój wiedzy o uzależnieniach niepsychoaktywnych,
- pozwala na zidentyfikowanie czynników zagrażających, związanych z rozwojem zachowań ryzykownych,
- znajomość czynników ryzyka pozwoli na bardziej trafne opracowanie programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom niesubstancjonalnym,
- rekomendacje z badań dadzą podstawę do kierunku działań wychowawczych i prewencyjnych w zakresie racjonalnego korzystania z mediów, wskażą na czynniki, które należy minimalizować zarówno o charakterze podmiotowym jak i środowiskowym.
- identyfikacja czynników ryzyka siecioholizmu u młodzieży, pozwala na podjęcie wczesnej interwencji w zakresie przeciwdziałania rozwojowi uzależnienia.

Hipotezy

1. Osoby zagrożone uzależnieniem od siecioholizmu wchodzą w relacje rówieśnicze o charakterze arogancki-wyrachowany, zimny-nieczuły, niezdecydowany-uległy.
2. Młodzież z wyższym ryzykiem uzależnienia od sieci odznacza się niższym poziomem odczuwanego wsparcia społecznego niż osoby z niższym ryzykiem siecioholizmu.
3. Młodzież zagrożona siecioholizmem odznacza się mniejszymi zasobami zaradczymi w sytuacjach trudnych niż młodzież o mniejszym stopniu zagrożenia uzależnieniem. Przejawia ona głównie strategie zaradcze bierne i agresywne.

2. Metody badań

2.1 Metryczka

Metryczka została skonstruowana w formie wywiadu. W jej skład wchodzi 10 pytań dotyczących następujących obszarów:

- A. Dane socjodemograficzne – płeć, wiek, miejsce zamieszkania;
- B. Rodzina pochodzenia – struktura rodziny, sytuacja materialna rodziny, emigracja zarobkowa;
- C. Informacje dotyczące używania substancji – uzależnienie w rodzinie, częstotliwość używania substancji.

2.2 Skala Strategicznego Podejścia do Radzenia Sobie (SACS) S. E. Hobfoll

Kwestionariusz Strategiczne Podejście do Skali Radzenia Sobie został opracowany przez S. E. Hobfolla i służy do badania strategii radzenia sobie w sytuacjach trudnych, preferowanych przez jednostkę. W zakres strategii włączone zostały zarówno indywidualne, jak i kolektywistyczne sposoby zaradcze. Skalę stanowią 52 twierdzenia, spośród których wyodrębniono podskale odnoszące się do poszczególnych strategii. Możliwe jest obliczenie wyników dla 9 wymiarów:

- działanie asertywne,
- unikanie,

- poszukiwanie wsparcia społecznego,
- działanie ostrożne,
- współpraca społeczna,
- działanie instynktowne,
- działanie agresywne,
- działanie antyspołeczne,
- działanie „nie wprost”.

Zadaniem osoby badanej jest zaznaczenie na 5-stopniowej skali stopnia, w jakim dane stwierdzenie się do niej odnosi. Możliwe odpowiedzi to: 1 – zdecydowanie tak nie robiłem, 2 – nie robiłem tak, 3 – nie wiem, czy tak robiłem, 4 – tak robiłem, 5 – zdecydowanie tak robiłem.

Współczynnik zgodności wewnętrznej alfa Cronbacha dla wyodrębnionych skal wynosi od 0,47 – 0,77 (Niewiadomska I., Chwaszcz J., Augustynowicz W., 2010, s. 32).

2.3 Interpersonalne Skale Przymiotnikowe IAS-R J. Wiggins

Narzędzie IAS (Interpersonal Adjective Scales), składające się z 64 przymiotników odzwierciedlających funkcjonowanie interpersonalne, może mieć różnorodne zastosowanie – np. do analizy kompetencji społecznych, relacji międzyludzkich lub osobowości. W analizach na użytek projektu metoda Interpersonalnych Skal Przymiotnikowych została wykorzystana do oceny funkcjonowania osoby w relacjach interpersonalnych. W tym celu poproszono uczestników, aby zastosowali się do następującej instrukcji: „Podana poniżej lista słów służy do opisanie człowieka, jego osobistych cech charakteru. Zakreśl kółkiem cyfry od 1 do 5 przy każdym słowie. Za pomocą tej metody określ, jak często poszczególne słowo z listy określa Twoje relacje z innymi ludźmi”. Obok każdego przymiotnika umieszczono cyfry określające częstotliwość, z jaką osoba może doświadczać określonego rodzaju spostrzegania społecznego: 1 – nigdy, 2 – bardzo rzadko, 3 – czasami, 4 – często, 5 – bardzo często.

Przymiotniki występujące w metodzie zostały pogrupowane w 8 interpersonalnych wymiarach (skalach):

- pewny siebie-dominujący (PA),
- arogancki-wyrachowany (BC),

- zimny-nieczuły (DE),
- powściągliwy-introwertywny (FG),
- niezdecydowany-uległy (HI),
- niezrozumiały-szczery (JK),
- ciepły-zgodny (LM),
- towarzyski-ekstrawertywny (NO).

Na każdy przedstawiony wymiar składa się 8 przymiotników o interpersonalnym charakterze. Wynik osoby badanej w każdej ze skal stanowi suma częstotliwości towarzyszącej każdemu przymiotnikowi przyporządkowanemu do określonego wymiaru. Wynik waha się między 8 a 40 punktów.

Współczynniki zgodności wewnętrznej α -Cronbacha, liczone na grupie 1083 osób dorosłych, osiągnęły następujące wartości dla poszczególnych skal: 0,79 – PA; 0,86 – BC; 0,81 – DE; 0,84 – FG; 0,81 – HI; 0,75 – JK; 0,85 – LM; 0,83 – NO (Niewiadomska I., Chwaszcz J., Augustynowicz W., 2010, s. 31).

2.4 Ankieta aktywności internetowej

Ankieta służąca do analizy jakościowej przejawów aktywności internetowej. Ta część ankiety pochodzi z międzynarodowego pakietu badawczego Tech Use Disorders Survey, z którego wybrano tylko część dotyczącą używania Internetu. W jej skład wchodzi 20 różnych aktywności związanych z następującymi obszarami:

- a) nauka/praca,
- b) komunikacja,
- c) portale społecznościowe,
- d) gry komputerowe.

Osoba badana wybiera 5 aktywności z podanej listy, odpowiadając na następujące pytanie: “Jakie były Pana(i) główne zajęcia podczas korzystania z Internetu na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy?”.

2.5 Test Problematycznego Używania Internetu (TPUI22) R. Poprawa

Test Problematycznego Używania Internetu (TPUI22) R. Poprawy opracowany jest na podstawie Testu Uzależnienia od Internetu K. Young, który stanowi operacjonalizację opisowej definicji i kryteriów używania Internetu. Test diagnozuje 8 symptomów uzależnienia (na podstawie kryteriów uzależnienia od hazardu w DSM-IV), z których co najmniej 5 musi być spełnionych i wystąpić w ciągu ostatniego roku:

- silne zaabsorbowanie Internetem,
- wzmagająca się potrzeba coraz dłuższego przebywania on-line,
- powtarzające się, nieudane próby kontroli własnego korzystania z Internetu,
- pojawianie się silnych negatywnych afektów w sytuacji ograniczania używania Internetu,
- kłamanie i inne formy manipulacji w relacjach z najbliższym otoczeniem, których celem jest ukrywanie informacji na temat własnego korzystania z Internetu,
- regulowanie emocji poprzez aktywność Internetową.

Test składa się z 22 pytań, na które osoba badana odpowiada przy pomocy sześciopunktowej skali:

0 – nie dotyczy, 1 – sporadycznie, 2 – rzadko, 3 – czasami, 4 często, 5 – zawsze.

Zgodność wewnętrzna testu alfa Cronbacha = 0,94 (Poprawa R., 2011, s. 196-200).

2.6 Kwestionariusz Wsparcia Społecznego (KWS) I. Niewiadomska

Metoda bazuje na kilku założeniach. Po pierwsze, w sytuacjach stresowych ludzie w różnym stopniu wykorzystują wsparcie społeczne, które stanowi rodzaj „bufora” dla negatywnych skutków stresu. Teoria buforowa zakłada, że spostrzeganie i otrzymywanie wsparcia społecznego w sytuacji silnego stresu chroni jednostkę przed patologią w funkcjonowaniu fizjologicznym, psychicznym i/lub społecznym. Poczucie wsparcia społecznego w *Kwestionariuszu Wsparcia Społecznego* (KWS) jest przez osoby badane oceniane w kontekście spostrzegania 7 rodzajów sytuacji trudnych (stresowych):

1. deprywacji potrzeb biologicznych i psychicznych,
2. nadmiernego obciążenia fizycznego i/lub psychicznego,

3. cierpienia fizycznego i/lub psychicznego,
4. konfliktów interpersonalnych,
5. poczucia zagrożenia,
6. frustracji w realizacji celów,
7. nowości napływających bodźców.

Badanie wsparcia społecznego w sytuacjach stresowych wynika z faktu, że spostrzeganie sytuacji trudnych ma szczególne znaczenie dla funkcjonowania człowieka w wyniku tego, że zakłóca układ jednostka – otoczenie, powodując taki stan destabilizacji, który doprowadza do stresu psychologicznego¹.

Analiza wsparcia interpersonalnego z perspektywy doświadczania przez osobę badaną sytuacji trudnych wynika również z przyjęcia przy konstruowaniu metody KWS transakcyjnej koncepcji stresu, w której przyjmuje się, że obciążenie psychiczne nie zależy bezpośrednio ani od bodźca stresującego, ani od osoby doświadczającej napięcia – stanowi ono wynik tego, jak jednostka ocenia zaistniałą sytuację w kontekście adaptacji do otoczenia².

Buforowe działanie relacji pomocowych w sytuacji odczuwanych trudności może mieć różnorodny charakter w zależności od tego, na jaki element dynamiki stresu oddziałuje wsparcie społeczne. Jego rola może polegać na zmianie oceny pierwotnej w reakcji stresowej – np. osoba dokonuje transformacji opinii typu strata i zagrożenie na inną – typu wyzwanie. Ochronne działanie wsparcia może się również zaznaczyć przy ocenie wtórnej w dynamice stresu – np. dzięki uzyskanym informacjom jednostka zmienia zdanie dotyczące własnych kompetencji, uzyskuje wgląd we własne możliwości, zwiększa poczucie zaradności, a tym samym skuteczniej radzi sobie z zaistniałym problemem. Buforowe działanie relacji pomocowych może również polegać na obniżaniu napięcia psychicznego lub osłabianiu negatywnych skutków stresu³. W kwestionariuszu wyszczególniono dwie kategorie podmiotów wspierających w sytuacjach trudnych:

¹ H. Sęk. Wybrane zagadnienia z psychoprofilaktyki. W: Społeczna psychologia kliniczna. Red. H. Sęk. Warszawa Wyd. Nauk. PWN 1993 s. 489; S. Steuden. Dynamika zmian osobowości u osób z rozpoznaną schizofrenią. Lublin RW KUL 1997 s. 77.

² P. Szczepaniak, J. Strelau, K. Wrześniewski. Diagnoza stylów radzenia sobie ze stresem za pomocą polskiej wersji Kwestionariusza CISS Endlera i Parkera. „Przegląd Psychologiczny” 1996 nr 1 s. 188-189.

³ H. Sęk, R. Cieślak. Wsparcie społeczne – sposoby definiowania, rodzaje i źródła wsparcia, wybrane koncepcje teoretyczne. W: Wsparcie społeczne, stres i zdrowie. Red. H. Sęk, R. Cieślak. Warszawa Wyd. Nauk. PWN 2004 s. 26-27; H. Sęk. Rola wsparcia społecznego w sytuacji kryzysu. W: Psychologiczny wymiar zdrowia, kryzysu i choroby. Red. D. Kubacka-Jasiecka, T. Ostrowski. Kraków Wyd. UJ 2005 s. 93.

- osoby mogące udzielać pomocy przy rozwiązywaniu problemów (9 rodzajów podmiotów) – matka, ojciec, rodzeństwo, krewni, dziewczyna/chłopak, koledzy, nauczyciele, księża, inni ludzie;
- instytucje mogące udzielać pomocy w sytuacjach problemowych (4 typy podmiotów) – szkoła, parafia, inne instytucje.

W *Kwestionariuszu Wsparcia Społecznego* (KWS) obok każdej kategorii podmiotu znajdują się cyfry, określające częstotliwość korzystania ze wsparcia od określonej osoby i instytucji w sytuacji doświadczania określonego typu sytuacji trudnej (deprywacji potrzeb, przeciążenia, cierpienia, lęku, konfliktu, frustracji, sytuacji nowej): 1 – nigdy, 2 – bardzo rzadko, 3 – czasami, 4 – często, 5 – bardzo często.

W metodzie KWS uwzględniono także rodzaje otrzymywanej pomocy w doświadczanych sytuacjach trudnych. Osoby badane określały nasilenie otrzymywanego wsparcia o charakterze⁴:

- emocjonalnym – w postaci odczuwania emocji uspokajających, podwyższających samoocenę oraz odzwierciedlających troskę, opiekę i poczucie przynależności;
- informacyjnym – związanym z otrzymywaniem wiadomości służących lepszemu zrozumieniu sytuacji, położenia życiowego oraz dostarczania informacji zwrotnych o skuteczności działań zaradczych osoby wspieranej;
- instrumentalnym – polegającym na informowaniu o konkretnych sposobach postępowania w określonej sytuacji, co stanowi formę modelowania efektywnych strategii zaradczych;
- rzeczowym (materialnym) – w postaci świadczenia pomocy materialnej, rzeczowej i/lub finansowej na rzecz osoby potrzebującej.

W *Kwestionariuszu Wsparcia Społecznego* (KWS) obok każdego rodzaju otrzymywanego wsparcia społecznego znajdują się cyfry, określające częstotliwość korzystania z tego typu pomocy w sytuacji doświadczania określonego rodzaju sytuacji trudnej (deprywacji potrzeb, przeciążenia, cierpienia, lęku, konfliktu, frustracji, sytuacji nowej): 1 – nigdy, 2 – bardzo rzadko, 3 – czasami, 4 – często, 5 – bardzo często.

3. Zastosowane statystyki

⁴ Sęk, Cieślak, jw. s. 18-19.

Wszystkie analizy statystyczne wykonano w pakiecie SPSS v.22. Podczas opracowania wyników zastosowano następujące statystyki, odpowiednio dobrane do rodzaju skal pomiarowych oraz ich specyficznych parametrów (por. Ferguson i Takane, 2007) :

- a) Statystyki opisowe pozwalające poznać specyfikę rozkładu analizowanych zmiennych:
 - Częstość,
 - Procent,
 - Wartość minimalna i maksymalna,
 - Mediana,
 - Średnia,
 - Odchylenie standardowe,
- b) Współczynniki korelacji pozwalające oszacować siłę i kierunek związku pomiędzy dwiema zmiennymi:
 - r-Pearsona i rho Spearmana w zależności od rodzaju wykorzystanej skali pomiarowej i rozkładu zmiennych
- c) statystyki pozwalające na porównanie wyników w dwóch wyodrębnionych grupach:
 - Test t-Studenta wraz z testami do oceny jednorodności wariancji

Literatura:

Ferguson, G.A., Takane Y. (2007). Analiza statystyczna w psychologii i pedagogice. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

II. CHARAKTERYSTYKA BADANEJ GRUPY

Badania przeprowadzono w wylosowanych, z terenu województwa lubelskiego, 4 szkołach ponadgimnazjalnych. W każdej szkole wylosowano 4 klasy do przeprowadzenia badania. Udział w badaniu był dobrowolny. Ankieterami byli przeszkoleni studenci psychologii KUL.

Przebadano 307 osób*. Poniżej przedstawiona zostanie charakterystyka grupy z uwzględnieniem zmiennych socjo-demograficznych.

Tab. 1. Wiek osób badanych.

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Wiek	306	15,0	20,0	16,993	,8376

Osoby badane mieściły się w przedziale wiekowym 15 – 20 lat. Przy czym średnia wieku wyniosła 17 lat.

Tab. 2. Płeć osób badanych.

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	kobiety	221	72,0	72,0	72,0
	mężczyźni	86	28,0	28,0	100,0
	Ogółem	307	100,0	100,0	

W badanej grupie było 72% dziewcząt i 28% chłopców.

* Nie wszystkie osoby jednak odpowiedziały na wszystkie pytania zawarte w komplecie kwestionariuszy, stąd przy analizie niektórych pytań występują systemowe braki danych.

Tab. 3. Miejsce zamieszkania badanych osób.

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	wieś	94	30,6	31,1	31,1
	małe miasto	36	11,7	11,9	43,0
	duże miasto	172	56,0	57,0	100,0
	Ogółem	302	98,4	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	5	1,6		
Ogółem		307	100,0		

Najwięcej badanych zamieszkiwało w dużych miastach 57%, następnie na wsiach 31%, z małych miast pochodziło niespełna 12% młodzieży.

Tab. 4. Struktura rodziny badanych osób.

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	pełna	241	78,5	79,0	79,0
	niepełna	64	20,8	21,0	100,0
	Ogółem	305	99,3	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	2	,7		
Ogółem		307	100,0		

W zdecydowanej większości osoby badane pochodzą z pełnych rodzin (79%), z rodzin niepełnych pochodzi 21% badanych.

Tab. 5. Powody rodziny niepełnej.

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	rozwód rodziców	39	12,7	62,9	62,9
	śmierć matki	1	,3	1,6	64,5
	śmierć ojca	8	2,6	12,9	77,4
	rodzina samotnej matki	5	1,6	8,1	85,5
	inny powód	9	2,9	14,5	100,0
	Ogółem	62	20,2	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	245	79,8		
Ogółem		307	100,0		

Do głównych powodów rozbitej rodziny należały: rozwód rodziców (63%) , inny powód (separacja, wyjazd rodzica) (14,5%), śmierć rodzica (13%), wychowywanie dzieci przez samotną matkę (8%).

Tab. 6. Sytuacja materialna badanych osób.

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	bardzo zła	1	,3	,3	,3

	zła	5	1,6	1,6	2,0
	raczej zła	15	4,9	4,9	6,9
	raczej dobra	74	24,1	24,3	31,3
	dobra	131	42,7	43,1	74,3
	bardzo dobra	78	25,4	25,7	100,0
	Ogółem	304	99,0	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	3	1,0		
Ogółem		307	100,0		

Osoby badane określiły sytuację materialną rodziny jako dobrą (dobra, bardzo dobra, raczej dobra) – 93%. Niezadawalającą sytuację materialną posiada 7% badanych.

Tab. 7. Podejmowanie pracy za granicą przez rodziców badanych osób.

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nie dotyczy	264	86,0	86,0	86,0
	tak	43	14,0	14,0	100,0
	Ogółem	307	100,0	100,0	

W przypadku 14% badanych jeden z rodziców pracuje za granicą.

Tab. 8. Czas pobyt ojca za granicą.

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	krócej niż 1/2 roku	16	5,2	45,7	45,7
	1/2 roku - 1 roku	9	2,9	25,7	71,4
	dłużej niż rok - 2 lata	1	,3	2,9	74,3
	dłużej niż 2 lata - 3 lata	1	,3	2,9	77,1
	dłużej niż 3 lata	8	2,6	22,9	100,0
	Ogółem	35	11,4	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	272	88,6		
Ogółem		307	100,0		

Tab. 9. Czas pobyt matki za granicą.

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	krócej niż 1/2 roku	7	2,3	50,0	50,0
	1/2 roku - 1 roku	3	1,0	21,4	71,4
	dłużej niż rok - 2 lata	1	,3	7,1	78,6
	dłużej niż 3 lata	3	1,0	21,4	100,0
	Ogółem	14	4,6	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	293	95,4		
Ogółem		307	100,0		

Za granicą pracują częściej ojcowie osób badanych (dotyczy 35 osób), matki (dotyczy 14 osób). Większość rodziców przebywa za granicą do roku czasu, w przypadku 11 osób pobyt zagranicą rodziców wynosi ponad 8 lat.

Tab. 10. Występowanie uzależnienia w rodzinie osób badanych.

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	tak	60	19,5	21,2	21,2
	nie	223	72,6	78,8	100,0
	Ogółem	283	92,2	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	24	7,8		
Ogółem		307	100,0		

Badani zadeklarowali w 21%, że posiadają w rodzinie osobę uzależnioną.

1. Używanie przez młodzież substancji psychoaktywnych

Tab. 11. Częstotliwość spożywania przez badanych alkoholu.

Alkohol					
		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nigdy	57	18,6	18,9	18,9
	rzadko	72	23,5	23,8	42,7
	czasem	133	43,3	44,0	86,8
	często	29	9,4	9,6	96,4
	bardzo często	11	3,6	3,6	100,0
	Ogółem	302	98,4	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	5	1,6		

Ogółem	307	100,0		
--------	-----	-------	--	--

79% młodzieży pije z różną częstotliwością alkohol. Często i bardzo często alkohol spożywa 13% badanych.

Tab. 12. Częstotliwość palenia papierosów przez badanych.

Papierosy					
		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nigdy	181	59,0	59,7	59,7
	rzadko	42	13,7	13,9	73,6
	czasem	25	8,1	8,3	81,8
	często	27	8,8	8,9	90,8
	bardzo często	28	9,1	9,2	100,0
	Ogółem	303	98,7	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	4	1,3		
Ogółem		307	100,0		

Papierosy pali 39% badanych. Przy czym często i bardzo często 18% badanej młodzieży.

Tab. 13. Częstotliwość palenia e-papierosów przez badanych.

E-papierosy					
		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nigdy	203	66,1	67,4	67,4
	rzadko	51	16,6	16,9	84,4
	czasem	26	8,5	8,6	93,0
	często	4	1,3	1,3	94,4
	bardzo często	17	5,5	5,6	100,0
	Ogółem	301	98,0	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	6	2,0		
Ogółem		307	100,0		

Z e-papierosami eksperymentowało 30% badanych.

Tab. 14. Częstotliwość przyjmowania przez badanych dopalaczy.

Dopalacze					
		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nigdy	287	93,5	95,3	95,3
	rzadko	8	2,6	2,7	98,0
	czasem	2	,7	,7	98,7
	często	3	1,0	1,0	99,7
	bardzo często	1	,3	,3	100,0
	Ogółem	301	98,0	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	6	2,0		
Ogółem		307	100,0		

Dopalacze przyjmowało 4,5% badanych.

Tab. 15. Częstotliwość używania marihuany.

Marihuana					
		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nigdy	230	74,9	76,4	76,4
	rzadko	38	12,4	12,6	89,0
	czasem	15	4,9	5,0	94,0
	często	10	3,3	3,3	97,3
	bardzo często	8	2,6	2,7	100,0
	Ogółem	301	98,0	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	6	2,0		
Ogółem		307	100,0		

23% badanej młodzieży używa, z różną częstotliwością, marihuanę.

Tab. 16. Częstotliwość spożywania przez młodzież leków uspokajających i nasennych.

Leki uspokajające/nasenne					
		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	nigdy	223	72,6	74,6	74,6
	rzadko	45	14,7	15,1	89,6
	czasem	20	6,5	6,7	96,3
	często	3	1,0	1,0	97,3
	bardzo często	8	2,6	2,7	100,0
	Ogółem	299	97,4	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	8	2,6		
Ogółem		307	100,0		

Leki uspokajających i nasennych przyjmuje 25 badanych, głównie rzadko i czasem.

Badaną grupę stanowiło 307 osób, 72% dziewcząt i 28% chłopców, ze średnią wieku 17 lat, uczące się w szkołach ponadgimnazjalnych na terenie województwa lubelskiego. W większości pochodzili oni z dużego miasta (57%) bądź ze wsi (31%). Sytuację materialną rodziny określili w zdecydowanej większości jako dobrą, bardzo dobrą i raczej dobrą (93%). W pełnych rodzinach wychowuje się 79% uczniów, w niepełnych 21%. Najczęstszym powodem rozbitcia rodziny jest rozwód rodziców (63% rodzin niepełnych), ale także śmierć rodzica (12%) i wyjazd za granicę (14%). Osoby badane eksperymentują z substancjami psychoaktywnymi głównie alkoholem, papierosami i marihuaną.

III. WYNIKI BADAŃ

1. Korzystanie przez młodzież z Internetu

Tab. 17. Statystyki opisowe dla problematyczne korzystanie z Internetu:

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
--	---	---------	----------	---------	------------------------

Problematyczne Używanie Internetu (WO)	303	,00	110,00	30,1320	20,26993
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	303				

Tab. 18. Kategorie problematycznego używania Internetu.

		Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Ważne	brak lub niskie ryzyko	47	15,3	15,5	15,5
	umiarkowane ryzyko	142	46,3	46,9	62,4
	wysokie ryzyko	88	28,7	29,0	91,4
	osoby z problematycznym używaniem Internetu	26	8,5	8,6	100,0
	Ogółem	303	98,7	100,0	
Braki danych	Systemowe braki danych	4	1,3		
Ogółem		307	100,0		

Wśród badanych osoby z problematycznym używaniem Internetu stanowiły 8,5%. Do grupy osób zagrożonych uzależnieniem w stopniu wysokim zaliczało się prawie 29% badanych. Umiarkowane ryzyko uzależnienia od Internetu dotyczyło 46% badanej młodzieży. A tylko 15% młodzieży charakteryzowało się niskim poziomem ryzyka uzależnienia od Internetu.

Tab. 19. Szczegółowe aktywności młodzieży podczas korzystania z Internetu w ostatnich 12 miesiącach

	brak wyboru kategorii		kategoria wybrana	
	Liczebność	% z N w wierszu	Liczebność	% z N w wierszu
Sprawdzanie poczty e-mail	155	50,7%	151	49,3%
Komunikator i chat	57	18,7%	248	81,3%
Pisanie bloga	278	91,4%	26	8,6%
Filmiki wideo lub streaming	86	28,1%	220	71,9%
Ściąganie plików	160	52,5%	145	47,5%
Czytanie	210	68,6%	96	31,4%

Poszukiwanie określonych informacji	137	44,8%	169	55,2%
Gry mobilne	285	93,1%	21	6,9%
Gry wideo indywidualne	268	87,6%	38	12,4%
Gry symulujące jazdę samochodem	293	95,8%	13	4,2%
Gry strategiczne	276	90,2%	30	9,8%
Gry sportowe	294	96,1%	12	3,9%
Gry w „strzelanki”(FPS)	258	84,3%	48	15,7%
MOBA	273	89,2%	33	10,8%
MMORPG	281	91,8%	25	8,2%
Zakłady sportowe	293	95,8%	13	4,2%
Gry na pieniądze on-line	301	98,4%	5	1,6%
Strony erotyczne	270	88,2%	36	11,8%

Do głównych aktywności młodzieży w sieci należą: korzystanie z komunikatorów i chatów (81% badanych), oglądanie filmików wideo lub streaming (72%), poszukiwanie informacji (55%), używanie poczty e-mail (49%), ściąganie plików (47%).

2. Relacje rówieśnicze młodzieży

Tab. 20. Statystyki opisowe charakteryzujące relacje z innymi (kwestionariusz Wigginsa)

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
pewny siebie-dominujący	303	1,00	5,00	3,2190	,65245
arogancki-wyrachowany	302	1,00	5,00	2,4660	,76608
zimny-nieczuły	304	1,00	5,00	2,2910	,84366
powściągliwy-introwertywny	304	1,00	5,00	2,4029	,76232
niezdecydowany-uległy	304	1,00	5,00	2,9199	,70728
niezarozumiały-szczery	304	1,00	5,00	3,2396	,53367
ciepły-zgodny	303	1,00	5,00	3,7073	,78495
towarzyski-ekstrawertywny	304	1,00	5,00	3,6001	,68132
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	300				

Badana młodzież charakteryzuje się przejawianiem całego spektrum relacji interpersonalnych. Do najczęściej wybieranych należą: ciepły-zgodny, towarzyski-ekstrawertywny, niezrozumiały-szczery oraz pewny siebie-dominujący.

3. Doświadczane wsparcie społeczne

Tab. 21. Wsparcie doświadczane w sytuacji frustracji potrzeb

	Mediana
1a) Jak często w sytuacjach, w których nie miałeś/aś zaspokojonych podstawowych potrzeb (np. byłeś niewyspany, było ci zimno itp.), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	2,835
b) oparcia emocjonalnego	3,269
c) sposobów rozwiązywania trudności	3,113
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, bułki, koca)	3,268
1b) Jak często w sytuacjach, w których nie miałeś/aś zaspokojonych podstawowych potrzeb (np. byłeś głodny, braku snu, braku opieki, itp.), otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	
a) matki	4,590
b) ojca	4,016
c) rodzeństwa	3,214
d) krewnych	2,926
e) dziewczyny/chłopaka	2,735
f) kolegów	3,231
g) przyjaciół	4,084
h) nauczycieli	1,826
i) księdza	1,319
j) innych osób	1,590
k) szkoły	1,531
l) parafii	1,232
m) innych instytucji	1,254

W sytuacji deprywacji potrzeb młodzież doświadcza wsparcia głównie ze strony rodziców: matki, ojca oraz przyjaciół. Jest to głównie wsparcie emocjonalne, instrumentalne (w zakresie rozwiązania trudności) jak i materialne.

Tab. 22. Wsparcie doświadczane w sytuacji przeciążenia

	Mediana
2a) Jak często w sytuacjach, w których wykonywałeś/aś zadania przekraczające Twoje możliwości fizyczne lub psychiczne), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	2,837
b) oparcia emocjonalnego	3,228
c) sposobów rozwiązywania trudności	3,179
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, bułki, koca)	2,589
2b) Jak często w sytuacjach, w których wykonywałeś/aś zadania przekraczające Twoje możliwości fizyczne lub psychiczne), otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	
a) matki	4,260
b) ojca	3,675
c) rodzeństwa	3,190
d) krewnych	2,545
e) dziewczyny/chłopaka	2,922
f) kolegów	3,000
g) przyjaciół	3,804
h) nauczycieli	1,814
i) księdza	1,284
j) innych osób	1,413
k) szkoły	1,452
l) parafii	1,212
m) innych instytucji	1,223

W sytuacji przeciążenia młodzież otrzymuje głównie wsparcie emocjonalne oraz instrumentalne, w zakresie możliwych sposobów rozwiązywania danej sytuacji trudnej). Osobami wspierającymi są głównie: matka, przyjaciele, ojciec.

Tab. 23. Wsparcie doświadczane w sytuacji bólu fizycznego bądź psychicznego

	Mediana
3a) Jak często w sytuacjach, w których musiałeś/aś znosić ból fizyczny lub psychiczny (np. w postaci poniżenia, zawstydzenia, przemocy fizycznej), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	2,339
b) oparcia emocjonalnego	3,130

c) sposobów rozwiązywania trudności	2,802
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, bułki, koca)	1,909
3b) Jak często w sytuacjach, w których musiałeś/aś znosić ból fizyczny lub psychiczny (np. w postaci poniżenia, zawstydzenia, krzywdy), otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	
a) matki	4,256
b) ojca	3,457
c) rodzeństwa	3,020
d) krewnych	2,395
e) dziewczyny/chłopaka	2,133
f) kolegów	2,631
g) przyjaciół	3,723
h) nauczycieli	1,568
i) księdza	1,224
j) innych osób	1,337
k) szkoły	1,347
l) parafii	1,192
m) innych instytucji	1,204

W sytuacji bólu psychicznego lub fizycznego młodzież otrzymuje głównie wsparcie emocjonalne ze strony matki. W dalszej kolejności przyjaciół, ojca i rodzeństwa.

Tab. 24. Wsparcie doświadczane w sytuacji konfliktu interpersonalnego

	Mediana
4a) Jak często w sytuacjach, w których przeżywałeś/aś konflikty z innymi), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	2,859
b) oparcia emocjonalnego	3,316
c) sposobów rozwiązywania trudności	3,156
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, bułki, koca)	1,944
4b) Jak często w sytuacjach, w których przeżywałeś/aś konflikty z innymi), otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	
a) matki	4,234
b) ojca	3,563
c) rodzeństwa	3,155
d) krewnych	2,447
e) dziewczyny/chłopaka	2,491

f) kolegów	2,857
g) przyjaciół	3,938
h) nauczycieli	1,513
i) księdza	1,233
j) innych osób	1,317
k) szkoły	1,307
l) parafii	1,191
m) innych instytucji	1,209

W sytuacji konfliktu interpersonalnego młodzież doświadcza wsparcia emocjonalnego i instrumentalnego. Osobami wspierającymi są matka, przyjaciele, ojciec, rodzeństwo.

Tab. 25. Wsparcie doświadczane w sytuacji zagrożenia.

	Mediana
5a) Jak często w sytuacjach, w których miałeś/aś poczucie zagrożenia (bałeś/aś się kogoś lub czegoś), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	2,720
b) oparcia emocjonalnego	3,297
c) sposobów rozwiązywania trudności	3,097
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, bułki, koca)	1,856
5b) Jak często w sytuacjach, w których miałeś/aś poczucie zagrożenia (bałeś/aś się kogoś lub czegoś), otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	
a) matki	4,312
b) ojca	3,825
c) rodzeństwa	3,212
d) krewnych	2,500
e) dziewczyny/chłopaka	2,102
f) kolegów	2,796
g) przyjaciół	3,767
h) nauczycieli	1,522
i) księdza	1,276

j) innych osób	1,331
k) szkoły	1,345
l) parafii	1,222
m) innych instytucji	1,228

W sytuacji trudnej o charakterze zagrożenia młodzież doświadcza wsparcia emocjonalnego i instrumentalnego. Wsparcie pochodzi od matki, ojca, przyjaciół.

Tab. 26. Wsparcie doświadczane w sytuacji związanej z wystąpieniem przeszkody w realizacji planów.

	Mediana
6a) Jak często w sytuacjach, w których występowały duże przeszkody w realizacji Twoich planów), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	3,120
b) oparcia emocjonalnego	3,390
c) sposobów rozwiązywania trudności	3,116
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, bułki, koca)	2,402
6b) Jak często w sytuacjach, w których występowały duże przeszkody w realizacji Twoich planów, otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	
a) matki	4,300
b) ojca	3,771
c) rodzeństwa	3,175
d) krewnych	2,578
e) dziewczyny/chłopaka	2,548
f) kolegów	2,736
g) przyjaciół	3,652
h) nauczycieli	1,502

i) księdza	1,214
j) innych osób	1,276
k) szkoły	1,317
l) parafii	1,162
m) innych instytucji	1,174

W sytuacji udaremnienia działań na skutek przeszkody w realizacji planów młodzież otrzymuje wsparcie: emocjonalne, wyjaśniające daną sytuację oraz instrumentalne, dostarczające argumentów niezbędnych do rozwiązywania go. Wsparcie w sytuacji wystąpienia przeszkody pochodzi od matki, ojca, przyjaciół, rodzeństwa.

Tab. 27. Wsparcie doświadczane w sytuacji braku informacji.

	Mediana
7a) Jak często w sytuacjach, w których nie wiedziałeś/aś co masz robić, otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	3,282
b) oparcia emocjonalnego	3,513
c) sposobów rozwiązywania trudności	3,278
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, bułki, koca)	2,057
7b) Jak często w sytuacjach, w których nie wiedziałeś/aś co masz robić, otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	
a) matki	4,346
b) ojca	3,840
c) rodzeństwa	3,356
d) krewnych	2,649
e) dziewczyny/chłopaka	2,889
f) kolegów	2,848
g) przyjaciół	1,899
h) nauczycieli	1,286
i) księdza	1,305
j) innych osób	1,368
k) szkoły	1,200
l) parafii	1,187
m) innych instytucji	1,207

Młodzież w sytuacji braku informacji otrzymuje głównie wsparcie w formie: emocjonalnej, informacyjnej i instrumentalnej. Wsparcie pochodzi od: matki, ojca, rodzeństwa.

4. Radzenie ze stresem

Tab. 28. Statystyki opisowe dla strategii radzenia sobie ze stresem.

	N	Minimum	Maksimum	Średnia	Odchylenie standardowe
Działanie asertywne	306	4,00	45,00	28,3366	5,47732
Współpraca społeczna	304	5,00	23,00	14,2566	2,96180
Poszukiwanie wsparcia społecznego	306	2,00	35,00	22,6830	5,79096
Działanie ostrożne	305	4,00	25,00	15,2230	3,37407
Działanie instynktowne	306	6,00	30,00	18,0425	4,00592
Unikanie	306	1,00	30,00	16,1209	4,38796
Działanie "nie wprost"	306	2,00	20,00	11,2418	3,75832
Działanie antyspołeczne	305	4,00	22,00	15,6230	2,73238
Działanie agresywne	306	3,00	21,00	13,7941	2,92083
N Ważnych (wyłączanie obserwacjami)	304				

Badana młodzież posługuje się szerokim repertuarem strategii zaradczych. Do najczęściej stosowanych należą: działania asertywne i poszukiwanie wsparcia społecznego.

5. Związki pomiędzy ujętymi w projekcie badawczym zmiennymi – weryfikacja postawionych hipotez badawczych

5.1. Związki pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a rodzaje relacji interpersonalnych.

Tab. 29. Relacje interpersonalne a problematyczne używanie Internetu (współczynnik korelacji r-Pearsona)

Relacje interpersonalne	Problematyczne Używanie Internetu (WO)	
	r	p

Pewny siebie-Dominujący	0,056	0,336
Arogancki -Wyrachowany	,262**	0
Zimny- Nieczuły	,284**	0
Powściągliwy-Introwertywny	,219**	0
Niezdecydowany - Uległy	-0,04	0,491
Niezrozumiały - Szczery	-0,094	0,104
Ciepły - Zgodny	-0,093	0,108
Towarzyski - Ekstrawertywny	-0,074	0,2

** Korelacja istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

* Korelacja istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie)

Problematyczne korzystanie z Internetu przez młodzież koreluje pozytywnie z relacjami interpersonalnymi typu: arogancki - wyrachowany, zimny- nieczuły oraz powściągliwy- introwertywny.

Młodzież, która w sposób problemowy korzysta z Internetu przejawia relacje z otoczeniem o charakterze negatywnym: aroganckie, wyrachowane, zimne, nieczułe oraz o charakterze wycofania jak powściągliwe i introwertywne.

5.2. Związki pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a kategoriami i źródłami odczuwanego wsparcia społecznego.

Tab. 30. Wsparcie w sytuacji frustracji a problematyczne używanie Internetu (współczynnik korelacji rho Spearmana)

	Problematyczne Używanie Internetu (WO)	
	rho	p
1a) Jak często w sytuacjach, w których nie miałeś/aś zaspokojonych podstawowych potrzeb (np. byłeś niewyspany, było ci zimno itp.), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:		
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	,033	,570
b) oparcia emocjonalnego	,034	,556

c) sposobów rozwiązywania trudności	,024	,686
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, bułki, koca)	,078	,180
1b) Jak często w sytuacjach, w których nie miałeś/aś zaspokojonych podstawowych potrzeb (np. byłeś głodny, braku snu, braku opieki, itp.), otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:		
a) matki	-,043	,459
b) ojca	-,033	,575
c) rodzeństwa	-,108	,067
d) krewnych	-,052	,377
e) dziewczyny/chłopaka	-,033	,580
f) kolegów	-,010	,858
g) przyjaciół	,041	,484
h) nauczycieli	,021	,725
i) księdza	,032	,588
j) innych osób	,053	,362
k) szkoły	-,006	,923
l) parafii	,059	,316
m) innych instytucji	,081	,173

Nie odnotowano istotnych korelacji pomiędzy doświadczanym przez młodzież wsparciem w sytuacjach frustracji a problematycznym używaniem Internetu.

Tab. 31. Wsparcie w sytuacji przeciążenia a problematyczne używanie Internetu
(współczynnik korelacji rho Spearmana)

	Problematyczne Używanie Internetu (WO)	
	rho	p
2a) Jak często w sytuacjach, w których wykonywałeś/aś zadania przekraczające Twoje możliwości fizyczne lub psychiczne), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:		
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	-,021	,724
b) oparcia emocjonalnego	-,103	,076
c) sposobów rozwiązywania trudności	-,033	,566

d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, bułki, koca)	,015	,802
2b) Jak często w sytuacjach, w których wykonywałeś/aś zadania przekraczające Twoje możliwości fizyczne lub psychiczne), otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:		
a) matki	-,124*	,033
b) ojca	-,094	,108
c) rodzeństwa	-,072	,223
d) krewnych	-,087	,135
e) dziewczyny/chłopaka	-,038	,527
f) kolegów	-,005	,935
g) przyjaciół	-,029	,618
h) nauczycieli	-,046	,430
i) księdza	,053	,365
j) innych osób	,080	,169
k) szkoły	,023	,699
l) parafii	,109	,062
m) innych instytucji	,085	,147

Wystąpiła ujemna korelacja pomiędzy problematycznym używaniem Internetu przez młodzież a wsparciem ze strony matki w sytuacji przeciążenia.

U młodzieży w sytuacjach trudnych związanych z wykonywaniem zadań przekraczających jej aktualne zasoby, niższe wsparcie ze strony matki współwystępuje z angażowaniem się w aktywność Internetową.

Czynnikiem ryzyka uzależnienia od Internetu jest brak lub niski poziom wsparcia ze strony matki w sytuacjach trudnych związanych z przeciążeniem.

Tab. 32. Wsparcie w sytuacji bólu fizycznego/psychicznego a problematyczne używanie Internetu (współczynnik korelacji rho Spearmana)

	Problematyczne Używanie Internetu (WO)	
	rho	p

3a) Jak często w sytuacjach, w których musiałeś/aś znosić ból fizyczny lub psychiczny (np. w postaci poniżenia, zawstydzenia, przemocy fizycznej), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:		
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	,006	,924
b) oparcia emocjonalnego	-,050	,391
c) sposobów rozwiązywania trudności	-,027	,641
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, bułki, koca)	,037	,528
3b) Jak często w sytuacjach, w których musiałeś/aś znosić ból fizyczny lub psychiczny (np. w postaci poniżenia, zawstydzenia, krzywdy), otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:		
a) matki	-,070	,230
b) ojca	-,034	,559
c) rodzeństwa	-,082	,169
d) krewnych	-,055	,342
e) dziewczyny/chłopaka	-,013	,829
f) kolegów	-,032	,586
g) przyjaciół	-,032	,579
h) nauczycieli	-,008	,897
i) księdza	,061	,295
j) innych osób	,083	,152
k) szkoły	,038	,519
l) parafii	,109	,062
m) innych instytucji	,081	,168

Nie odnotowano istotnych korelacji pomiędzy doświadczanym przez młodzież wsparciem w sytuacjach związanych z doświadczaniem bólu fizycznego lub psychicznego a problematycznym używaniem Internetu.

Tab. 33. Wsparcie w sytuacji konfliktu interpersonalnego a problematyczne używanie Internetu (współczynnik korelacji rho Spearmana)

	Problematyczne Używanie Internetu (WO)	
	rho	P
4a) Jak często w sytuacjach, w których przeżywałeś/aś konflikty z innymi), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	.	.
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	0,016	0,788
b) oparcia emocjonalnego	-0,025	0,667
c) sposobów rozwiązywania trudności	-0,005	0,934
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, butki, koca)	0,054	0,355
4b) Jak często w sytuacjach, w których przeżywałeś/aś konflikty z innymi), otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	.	.
a) matki	-0,063	0,282
b) ojca	-0,007	0,912
c) rodzeństwa	-0,101	0,09
d) krewnych	-0,055	0,344
e) dziewczyny/chłopaka	-0,03	0,618
f) kolegów	0,015	0,799
g) przyjaciół	0,011	0,851
h) nauczycieli	0,016	0,785
i) księdza	,127*	0,03
j) innych osób	0,107	0,067
k) szkoły	0,037	0,531
l) parafii	0,103	0,078
m) innych instytucji	0,062	0,301

Odnotowano znaczącą korelację pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a wsparciem księdza w sytuacji konfliktu interpersonalnego. Zależność tę można interpretować w następujący sposób: prawdopodobnie w sytuacji konfliktu interpersonalnego osoby problematycznie używający Internetu otrzymują wsparcie osoby duchownej. Pomoc ze strony księdza może polegać zarówno na indywidualnym poradnictwie (np. w trakcie sakramentu pokuty), jak również podczas kontaktów grupowych (np. w czasie prowadzonej katechezy).

Tab. 34. Wsparcie w sytuacji poczucia zagrożenia a problematyczne używanie Internetu (współczynnik korelacji rho Spearmana)

	Problematyczne Używanie Internetu (WO)	
	rho	p
5a) Jak często w sytuacjach, w których miałeś/aś poczucie zagrożenia (bałeś/aś się kogoś lub czegoś), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	.	.
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	0,011	0,849
b) oparcia emocjonalnego	-0,037	0,53
c) sposobów rozwiązywania trudności	-0,005	0,938
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, butki, koca)	0,054	0,36
5b) Jak często w sytuacjach, w których miałeś/aś poczucie zagrożenia (bałeś/aś się kogoś lub czegoś), otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	.	.
a) matki	-0,028	0,626
b) ojca	-0,019	0,744
c) rodzeństwa	-0,056	0,343
d) krewnych	-0,008	0,892
e) dziewczyny/chłopaka	0,01	0,872
f) kolegów	0,056	0,338
g) przyjaciół	0,01	0,86
h) nauczycieli	0,081	0,168
i) księdza	,141*	0,015
j) innych osób	0,112	0,056
k) szkoły	0,081	0,167
l) parafii	,135*	0,021
m) innych instytucji	,116*	0,048

Odnotowano znaczącą korelację pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a wsparciem ze strony księdza, parafii i innych instytucji w sytuacji doświadczania przez młodzież poczucia zagrożenia. Zależność tę można interpretować w następujący sposób: w sytuacjach wywołujących lęk osoby problematycznie używające Internetu otrzymują pomoc ze strony księdza, parafii oraz instytucji specjalistycznych.

Tab. 35. Wsparcie w sytuacji wystąpienia przeszkody w realizacji celów a problematyczne używanie Internetu (współczynnik korelacji rho Spearmana)

	Problematyczne Używanie Internetu (WO)	
	rho	p
6a) Jak często w sytuacjach, w których występowały duże przeszkody w realizacji Twoich planów), otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	.	.
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	-0,023	0,696
b) oparcia emocjonalnego	-0,037	0,524
c) sposobów rozwiązywania trudności	-0,016	0,783
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, butki, koca)	0,035	0,546
6b) Jak często w sytuacjach, w których występowały duże przeszkody w realizacji Twoich planów, otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	.	.
a) matki	-0,055	0,341
b) ojca	-0,012	0,833
c) rodzeństwa	-0,082	0,17
d) krewnych	-0,031	0,594
e) dziewczyny/chłopaka	0,038	0,528
f) kolegów	0,019	0,743
g) przyjaciół	-0,1	0,086
h) nauczycieli	0,044	0,447
i) księdza	0,091	0,118
j) innych osób	0,1	0,089
k) szkoły	0,087	0,137
l) parafii	,121*	0,037
m) innych instytucji	0,099	0,093

Odnotowano znaczącą korelację pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a wsparciem ze strony parafii w sytuacji trudnej związanej z wystąpieniem przeszkody w realizacji celów. Otrzymany wynik wskazuje na duże znaczenie wsparcia ze strony wspólnoty parafialnej w doświadczaniu przez młodzież sytuacji trudnych o charakterze udaremnienia realizacji celów życiowych/rozwojowych.

Tab. 36. Wsparcie w sytuacji braku informacji a problematyczne używanie Internetu
(współczynnik korelacji rho Spearmana)

	Problematic Use of the Internet
--	---------------------------------

	Internetu (WO)	
	rho	p
7a) Jak często w sytuacjach, w których nie wiedziałeś/aś co masz robić, otrzymywałeś/aś wsparcie w postaci:	.	.
a) informacji wyjaśniających tę sytuację	0,023	0,698
b) oparcia emocjonalnego	-0,036	0,538
c) sposobów rozwiązywania trudności	0,026	0,657
d) wsparcia materialnego (np. pieniądze, butki, koca)	0,036	0,546
7b) Jak często w sytuacjach, w których nie wiedziałeś/aś co masz robić, otrzymywałeś/aś wsparcie ze strony:	.	.
a) matki	-0,09	0,122
b) ojca	0,012	0,831
c) rodzeństwa	-0,081	0,172
d) krewnych	-0,046	0,431
e) dziewczyny/chłopaka	-0,036	0,549
f) kolegów	0,009	0,884
g) przyjaciół	0,032	0,582
h) nauczycieli	0,051	0,384
i) księdza	0,08	0,174
j) innych osób	,122*	0,035
k) szkoły	,133*	0,022
l) parafii	0,087	0,136
m) innych instytucji	,131*	0,025

Odnotowano znaczącą korelację pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a wsparciem ze strony innych osób, szkoły i innych instytucji w sytuacjach trudnych związanych z doświadczania przez młodzież braku informacji. Można zatem stwierdzić, że w sytuacji doświadczania problemów polegających na nowości zaistniałej sytuacji osoby badane otrzymują wsparcie od różnego typu podmiotów – m.in. od innych osób, szkoły oraz innych instytucji.

5.3. Związki pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a strategiami zaradczymi stosowanymi przez młodzież.

Tab. 37. Strategie radzenia sobie a problematyczne używanie Internetu (współczynnik korelacji r-Pearsona)

Strategie zaradcze	Problematyczne Używanie Internetu (WO)	
	r	p
Działanie asertywne	0,019	0,736
Współpraca społeczna	0,095	0,102
Poszukiwanie wsparcia społecznego	0,051	0,374
Działanie ostrożne	0,027	0,637
Działanie instynktowne	0,081	0,162
Unikanie	,173**	0,003
Działanie "nie wprost"	,182**	0,001
Działanie antyspołeczne	-0,091	0,113
Działanie agresywne	,217**	0,001

Występują istotne dodatnie korelacje pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a następującymi strategiami zaradczymi: unikaniem, działaniami nie wprost i zachowaniami agresywnymi.

U badanej młodzieży problematyczne używanie Internetu współwystępuje ze stosowaniem, w sytuacjach trudnych, strategii negatywnych takich jak unikanie, działania nie wprost oraz działania agresywne.

Negatywne strategie zaradcze mogą być zarówno przyczyną zaangażowania się młodzieży w aktywność internetową jak i konsekwencją problematycznego używania Internetu.

5.4. Związki pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a używaniem przez młodzież środków psychoaktywnych.

Tab. 38. Częstość używania środków psychoaktywnych a problematyczne korzystanie z Internetu (współczynnik korelacji rho-Spearmana)

	Problematyczne Używanie Internetu (WO)	
	rho	p
Alkohol	0,06	0,302
Papierosy	0,066	0,256
E-papierosy	0,101	0,081
Dopalacze	0,092	0,113
Marihuana	,129*	0,026

Leki uspokajające/nasenne	,128*	0,028
Inne substancje	0,047	0,539

Występuje istotna korelacja dodatnia pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a częstością używania marihuany oraz leków uspokajających i nasennych.

Młodzież wraz ze wzrostem zaangażowania w Internet częściej używa marihuany i leków uspokajających i nasennych.

Zależność ta wskazuje na współwystępowanie problematycznego używania Internetu i używania marihuany oraz leków u młodzieży. Używanie środków psychoaktywnych może stanowić czynnik ryzyka problemowego używania Internetu ale także jego konsekwencje.

5.5. Związki pomiędzy problematycznym używaniem Internetu a zmiennymi socjodemograficznymi.

Tab. 39. Rozkład płci a problematyczne używanie Internetu (test t-studenta).

Test dla prób niezależnych										
		Test Levene'a jednorodności wariancji		Test t równości średnich						
		F	Istotność	t	df	Istotność (dwustronna)	Różnica średnich	Błąd standardowy różnicy	95% przedział ufności dla różnicy średnich	
									Dolna granica	Górna granica
Problematyczne Używanie Internetu (WO)	Założono równość wariancji	,040	,841	-1,426	301	,155	-3,70450	2,59698	-8,81504	1,40604
	Nie założono równości wariancji			-1,411	147,231	,160	-3,70450	2,62548	-8,89300	1,48400

Nie odnotowano istotnych różnic w zakresie płci osób korzystających problematycznie i nie problematycznie z Internetu. W badanej próbie młodzieży płeć nie pełni czynnika ryzyka uzależnienia od Internetu.

Tab. 40. Struktura rodziny a problematyczne używanie Internetu (test t-studenta)..

Test dla prób niezależnych										
		Test Levene'a jednorodności wariacji		Test t równości średnich						
		F	Istotność	t	df	Istotność (dwustronna)	Różnica średnich	Błąd standardowy różnicy	95% przedział ufności dla różnicy średnich	
									Dolna granica	Górna granica
Problematyczne Używanie Internetu (WO)	Założono równość wariacji	3,279	,071	-,411	299	,682	-1,18394	2,88257	-6,85663	4,48875
	Nie założono równości wariacji			-,372	86,644	,711	-1,18394	3,18520	-7,51524	5,14736

Nie odnotowano istotnych różnic w strukturze rodziny osób o zróżnicowanym korzystaniu z Internetu.

Tab. 41. Wiek a problematyczne korzystanie z Internetu (współczynnik korelacji rho-Spearmana)

	Problematyczne Używanie Internetu (WO)	
	rho	p
Wiek	-,175**	0,002
Miejsce zamieszkania	0,01	0,869
Sytuacja materialna	-0,047	0,418
Czas pobytu ojca za granicą	-0,27	0,122
Czas pobytu matki za granicą	-0,244	0,4

Występuje znacząca ujemna korelacja pomiędzy wiekiem osób badanych a problematycznym użytkowaniem Internetu. W badanej grupie młodszy wiek był związany z problemowym użytkowaniem Internetu.

Otrzymane dane mogą budzić niepokój w zakresie narastającego zjawiska społecznego uzależnienia młodzieży od Internetu.

6. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Na podstawie badań empirycznych, kompletem kwestionariuszy, młodzieży (307 osób) w wieku 15-20 lat, z terenu województwa lubelskiego, można postawić następujące wnioski:

Problematyczne używanie Internetu dotyczy 8,5%. Do grupy osób zagrożonych uzależnieniem w stopniu wysokim zalicza się prawie 29% badanych. Umiarkowane ryzyko uzależnienia od Internetu dotyczy 46% badanej młodzieży. A tylko 15% młodzieży charakteryzuje się niskim poziomem ryzyka uzależnienia od Internetu.

Problematyczne użytkowanie Internetu wiąże się z młodszym wiekiem, co świadczyć może o narastającym społecznie zjawisku problematycznego użytkowania Internetu przez młodzież.

Do głównych aktywności młodzieży w sieci należą: korzystanie z komunikatorów i chatów (81% badanych), oglądanie filmików wideo lub streaming (72%), poszukiwanie informacji (55%), używanie poczty e-mail (49%), ściąganie plików (47%).

Czynnikami ryzyka uzależnienia od Internetu są:

1. Przejawianie przez młodzież relacji z otoczeniem o charakterze negatywnym: aroganckim, wyrachowanym, zimnym, nieczułym oraz o charakterze wycofania (powściągliwym i introwertywnym).
2. Występowanie, w sytuacjach trudnych związanych z wykonywaniem zadań przekraczających aktualne zasoby młodzieży, niskiego wsparcia ze strony matki.
3. Stosowanie przez młodzież, w sytuacjach trudnych, strategii zaradczych negatywnych takich jak: unikanie, działania nie wprost oraz działania agresywne;
4. Używanie przez młodzież marihuany i leków uspokajających oraz nasennych.

Zidentyfikowanymi, podczas badania, czynnikami wspierającymi młodzież zagrożoną uzależnieniem i uzależnioną od Internetu, w różnych sytuacjach trudnych są:

1. Wsparcie w sytuacjach trudnych (konfliktu, poczucia zagrożenia, przeszkody w realizacji celów) ze strony księdza, wspólnoty parafialnej oraz instytucji specjalistycznych;
2. Wsparcie w sytuacjach trudnych polegających na braku niezbędnych informacji) ze strony szkoły i otoczenia (zarówno osób jak i instytucji).

REKOMENDACJE

1. Występowanie problematycznego używania Internetu we wczesnym wieku adolescencji sugeruje prowadzenie zintensyfikowanych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym, w tym uzależnieniu od Internetu, na poziomie szkoły podstawowej.
2. Działania profilaktyczne powinny dotyczyć zarówno dzieci jak i ich rodziców, środowiska szkolnego i środowiska lokalnego (całego społeczeństwa), ze względu na znaczącą rolę wsparcia społecznego, zarówno na poziomie przeciwdziałania uzależnieniu od Internetu jak i na poziomie doświadczania sytuacji trudnych, przez młodzież problematycznie używającą Internetu.
3. Profilaktyka uniwersalna powinna obejmować kształtowanie pozytywnych relacji interpersonalnych typu otwarte, ciepłe, zgodne, towarzyskie.
4. Profilaktyka uniwersalna powinna obejmować uczenie i wzmacnianie konstruktywnych strategii radzenia sobie w sytuacjach trudnych takich jak: działania asertywne, współpraca społeczna, umiejętność korzystania ze wsparcia społecznego.
5. Działania profilaktyczne skierowane na przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym i przeciwdziałanie uzależnieniom psychoaktywnym powinny być realizowane równolegle z uwzględnieniem obszarów wspólnych i specyficznych dla każdego rodzaju uzależnienia.
6. Profilaktyka skierowana do osób przejawiających zachowania problemowe i o wyższym ryzyku uzależnienia powinna zostać poprzedzona szczegółową diagnozą konkretnych

problemów młodzieży i jej środowiska, w celu zachowania trafności i ekonomiczności działań profilaktycznych.

